แนะนำหนังสือ

Cross-cultural psychology: Research and applications

ดร. วิลาสลักษณ์ ชัววัลลี *

หนังสือเรื่อง *Cross-cultural Psychology : Research and Applications* แต่งโดย เบรี่ (John W. Berry) แห่งมหาวิทยาลัยควีนส์ ประเทศแคนาดา พัวทิงกา (Ype H. Poortinga) แห่งมหาวิทยาลัยทิลเบิร์ก ประเทศเนเธอแลนด์ ซีกัล (Marshall H. Segall) แห่งมหาวิทยาลัยไซราคิวส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา และดาเซน (Pierre R. Dasen) แห่งมหาวิทยาลัยเจนีวา ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ ในปี ค.ศ. 1992 1993 และ 1994 หนังสือเล่มนี้เป็นเล่มที่ต่อจากหนังสือเรื่อง *Human Behavior in Global Perspective: An Introduction*

* อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

to Cross-cultural Psychology โดยผู้แต่งชุดเดียวกันในปี ค.ศ. 1990 หนังสือเล่มนี้เป็นเล่มที่อยู่ในขั้นสูง (advanced level) และเหมาะสำหรับผู้ที่มีความรู้ทางจิตวิทยาและสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง เช่น สังคมวิทยา มานุษยวิทยา นิเวศวิทยา มาก่อน และผู้ที่ต้องการเพิ่มพูนความรู้ในเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับพฤติกรรม

หนังสือเล่มนี้ได้เสนอความรู้ทั้งในแง่ทฤษฎีและประยุกต์ซึ่งทำให้ทราบถึงสถานภาพทั้งทางศาสตร์และศิลป์ของจิตวิทยาข้ามวัฒนธรรม ได้แสดงความเกี่ยวข้องกันของศาสตร์ต่างๆดังที่กล่าวมา และให้กรอบความคิดอย่างกว้างๆ ของจิตวิทยาข้ามวัฒนธรรม ซึ่งแสดงถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้องกัน ทั้งที่เป็นตัวแปรบริบท ตัวแปรกระบวนการ และตัวแปรที่เป็นผลลัพธ์ มีเนื้อหาตั้งแต่การถ่ายทอดทางสังคม เช่น การอบรมเลี้ยงดู พฤติกรรมทางสังคม เช่น การคล้อยตาม ลักษณะของบุคคล เช่น บุคลิกภาพ และการรู้การคิด มีส่วนที่เป็นวิธีการวิจัย และการประยุกต์จิตวิทยาข้ามวัฒนธรรมในบริบทต่างๆ เช่น ในการทำงาน ในเรื่องสุขภาพ หนังสือเล่มนี้จึงเหมาะแก่ผู้ที่ต้องการจะทราบทั้งในภาพกว้างและในรายละเอียดของจิตวิทยาข้ามวัฒนธรรม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เริ่มต้นจะทำการวิจัยแบบข้ามวัฒนธรรมที่ต้องการจะทราบว่า จิตวิทยาข้ามวัฒนธรรมคืออะไร การวิจัยแบบข้ามวัฒนธรรมกระทำอย่างไรและมีขอบเขตเพียงใด

หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

<u>ตอนที่ 1</u> เป็นการแนะนำ "จิตวิทยาข้ามวัฒนธรรม" ความเกี่ยวข้องกับศาสตร์อื่น ๆ และความคล้ายคลึงและความแตกต่างของพฤติกรรมในวัฒนธรรมต่างๆ ตอนที่ 1 ประกอบด้วย 6 บทดังนี้

บทที่ 1 แนะนำจิตวิทยาข้ามวัฒนธรรม (Introduction to cross-cultural psychology) เป็นการให้ความหมายและเป้าหมายของ "จิตวิทยาข้ามวัฒนธรรม" รวมทั้งความสัมพันธ์กับศาสตร์อื่นๆ

บทที่ 2 การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมและพัฒนาการของมนุษย์ (Cultural transmission and development) กล่าวถึงการถ่ายทอดทางสังคมและวัฒนธรรมทั้งแบบที่ตั้ง

ใจและไม่ได้ตั้งใจ วิธีการศึกษาเรื่องการอบรมเลี้ยงดู ความหมายของพัฒนาการ และกลุ่มทฤษฎีทางพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาข้ามวัฒนธรรม

บทที่ 3 พฤติกรรมทางสังคม (Social behavior) กล่าวถึงพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งได้แก่ การคล้อยตาม ค่านิยมกลุ่มนิยมกับปัจเจกนิยม (collectivism vs individualism) พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเพศ และอิทธิพลของบริบททางสังคมต่อพฤติกรรม

บทที่ 4 บุคลิกภาพ (Personality) กล่าวถึงงานวิจัยที่เกี่ยวกับจิตลักษณ์ (traits) โดยเปรียบเทียบระหว่างวัฒนธรรม กล่าวถึงวัฒนธรรมในเชิงอัตนัย (subjective culture) และวิธีการศึกษา นอกจากนี้ก็ได้บรรยายถึงการวิจัยเรื่องการแสดงออกทางอารมณ์ และบุคลิกภาพของบุคคลที่มิใช่ชาวตะวันตก

บทที่ 5 การรู้การคิด (Cognition) มีประวัติความเป็นมาของการศึกษาข้ามวัฒนธรรมในเรื่องการรู้การคิด การศึกษาถึงความเกี่ยวข้องระหว่างภาษากับการคิด การสำรวจบทบาทของปัจจัยทางวัฒนธรรมที่มีต่อการรู้การคิด และเสนอแนะ 4 แนวคิดในการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับการรู้การคิด

บทที่ 6 การรับรู้ (Perception) มีประวัติการศึกษาเรื่องการรับรู้ หน้าที่ของประสาทรับรู้ และตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้

<u>ตอนที่ 2</u> เป็นการกล่าวถึงวิธีการศึกษาแบบข้ามวัฒนธรรมในแนวของมานุษยวิทยาและแนวชีววิทยา มีวิธีการวิจัย และประเด็นสำคัญทางทฤษฎีในจิตวิทยาข้ามวัฒนธรรม ตอนที่ 2ประกอบด้วย 4 บทดังนี้

บทที่7 แนวการศึกษาเชิงวัฒนธรรม (Cultural approach) มีการศึกษาความหมายของ "วัฒนธรรม"โดยละเอียด การศึกษาชาติพรรณวรรณา (ethnography) งานวิจัยทางมานุษยวิทยาที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาข้ามวัฒนธรรม ซึ่งได้แก่ วัฒนธรรมกับบุคลิกภาพ และมานุษยวิทยาการรู้การคิด

บทที่ 8 แนวการศึกษาทางชีววิทยา (Biological approach)ในบทประกอบด้วยทฤษฎีวิวัฒนาการ พันธุศาสตร์เชิงพฤติกรรม (behavior genetics) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างอินทรีย์กับสิ่งแวดล้อมด้านนิเวศและสังคม และโมเดลการ

ถ่ายทอดทางวัฒนธรรมในแง่มุมของชีววิทยา

บทที่ 9 ประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับกระบวนการวิจัย(Methodological concerns) ประกอบด้วยแบบแผนการวิจัยของการศึกษาข้ามวัฒนธรรม การสุ่มกลุ่มตัวอย่างทั้งในระดับวัฒนธรรม ระดับกลุ่มวัฒนธรรม และระดับบุคคล และกล่าวถึงระดับของการแผ่ขยาย (generalize) ผลการวิจัยด้วย

บทที่ 10 ประเด็นทางทฤษฎีในจิตวิทยาข้ามวัฒนธรรม(Theoretical issues in cross-cultural psychology) ประกอบด้วยการอ้างถึงสาเหตุของความแตกต่างของพฤติกรรมในเชิงทฤษฎี ซึ่งตัวแปรสาเหตุมี 4 ประเภท คือ อิทธิพลทางนิเวศ การถ่ายทอดทางพันธุกรรม การถ่ายทอดทางวัฒนธรรม และการได้ติดต่อกับวัฒนธรรมอื่น และกล่าวถึงการตีความของทางจิตวิทยาข้ามวัฒนธรรมว่ามี 3 แบบ คือ แบบสัมพัทธ์ (relativism) แบบสัมบูรณ์ (absolutism) และแบบสากล (universalism)

<u>ตอนที่ 3</u> การประยุกต์ผลการวิจัยในวัฒนธรรมต่างๆ ในเรื่องการปรับตัวของบุคคลในบริบททางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป ในส่วนที่เกี่ยวกับกลุ่มเชื้อชาติและชนกลุ่มน้อย ในเรื่องการทำงาน ในเรื่องการติดต่อสื่อสารและการฝึกอบรม และในเรื่องสุขภาพ ตอนที่ 3 ประกอบด้วย 6 บทดังนี้

บทที่ 11 กระบวนการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงบริบททางวัฒนธรรม (Acculturation and culture contact) กล่าวถึงกระบวนการที่บุคคลตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงบริบททางวัฒนธรรม ทัศนคติต่อกระบวนการดังกล่าว การเปลี่ยนพฤติกรรม และความเครียดจากการที่บุคคลต้องปรับตัวเมื่อเผชิญกับวัฒนธรรมที่ต่างออกไป

บทที่ 12 กลุ่มเชื้อชาติและชนกลุ่มน้อย (Ethnic groups and minorities) กล่าวถึงการศึกษาข้ามวัฒนธรรมว่าสามารถกระทำได้ทั้งระดับแคบ คือในสังคมที่มีหลายวัฒนธรรม หรือระดับต่างประเทศ นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงสังคมที่ประกอบด้วยหลายวัฒนธรรม และการสร้างบริบททางสังคมและการเมืองที่ทำให้บุคคลสามารถดำรงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมตนได้อย่างดีและอย่างมีทัศนคติที่ดีต่อกัน นอกจากนี้ก็ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างเชื้อ

ชาติ เอกลักษณ์ของเชื้อชาติ ประเด็นทางภาษาและการศึกษา

บทที่ 13 องค์การและการทำงาน (Organization and work) บทนี้มีการอภิปรายว่าลักษณะขององค์การจะเหมือนกันทุกแห่งหรือไม่ หรือต่างกันตามวัฒนธรรม และได้พูดถึงพฤติกรรมการบริหารจัดการ ความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมในเรื่องความต้องการ แรงจูงใจ และค่านิยมของผู้ทำงาน

บทที่ 14 การสื่อสารและการฝึกอบรม (Communication and training) กล่าวถึงเรื่องอุปสรรคที่ผู้พำนักในต่างแดนต้องประสบในเรื่องการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่ รวมถึงอุปสรรคในการติดต่อสื่อสาร นอกจากนี้ได้กล่าวถึงการเตรียมผู้ที่จะไปพำนักในต่างแดนในเรื่องการติดต่อสื่อสารกับคนต่างวัฒนธรรม และกล่าวถึงการเจรจาต่อรองระหว่างชาติที่มีเรื่องของวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง

บทที่ 15 พฤติกรรมสุขภาพ (Health behavior) กล่าวว่าความคิดของผู้คนในเรื่องเป้าหมายของสุขภาพได้เปลี่ยนจากการรักษาโรคมาเป็นการป้องกันโรค และนิยามของ "สุขภาพ" ก็มิใช่เพียงการปราศจากโรค แต่เป็นภาวะสมบูรณ์ทางกาย ทางจิต และทางความเป็นอยู่ที่ดีของสังคม และการจะทำให้เรื่องนี้สำเร็จได้ ต้องทำความเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และปฏิสัมพันธ์ในครอบครัวด้วย จิตวิทยาข้ามวัฒนธรรมจะช่วยได้โดยการศึกษาความเชื่อในเรื่องสุขภาพของคน ทัศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรมของเขา นอกจากนี้ก็ได้กล่าวถึงพยาธิสภาพทางจิต (psychopathologies) จิตบำบัด (psychotherapy) และปัจจัยทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 16 จิตวิทยากับประเทศกำลังพัฒนา (Psychology and the developing world) บทนี้กล่าวว่าสาขาวิชาและวิชาชีพทางจิตวิทยามีรากฐานและวิธีการปฏิบัติจากประเทศในสังคมอุตสาหกรรมทางตะวันตก ส่วนอื่นๆ ของโลกเป็นเพียง "ผู้บริโภค" หรือ "กลุ่มตัวอย่าง" การนำความรู้ไปใช้อาจไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมอื่น ในบทนี้ยังได้กล่าวถึงผลกระทบของจิตวิทยาตะวันตกต่อวัฒนธรรมอื่นๆ และจิตวิทยาในวัฒนธรรมเฉพาะ โดยที่ผู้เขียนมีความเชื่อว่านักจิตวิทยาจาก

ต่างวัฒนธรรมต้องทำงานร่วมกันและแลกเปลี่ยนความรู้กันแบบสองทาง

บทสรุป ผู้เขียนได้กล่าวสนับสนุนความร่วมมือของนักจิตวิทยาจากทุกสังคม ความมุ่งมั่นและการทำงานร่วมกันในหัวข้อเฉพาะ และการโน้มน้าวให้นักศึกษาและผู้ร่วมงานเห็นว่า วัฒนธรรมคือตัวกำหนดที่สำคัญตัวหนึ่งของพฤติกรรมมนุษย์

บรรณานุกรม

Berry, J. W., Poortinga, Y. H., Segall, M. H., & Dasen, P.R. (1994). Cross-cultural psychology : Research and applications. New York: Cambridge University Press.